

ONA TILI DARSLARIDA DIFFERENSIAL YONDASHUVNING MAZMUNI VA PEDAGOGIK AHAMIYATI.

Soliyeva Moxigul Madaminxon qizi

“Ideal odob-ilm” xususiy maktabi o‘qituvchisi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22954543>

Annotatsiya: Mazkur tezisda boshlang‘ich sinf ona tili darslarida o‘quvchilarning individual imkoniyatlari, bilim darajasi, qiziqishi va o‘zlashtirish sur‘atini hisobga olgan holda differensial yondashuvni tashkil etish masalalari yoritilgan. Differensial ta’limning mazmuni, maqsadi, samarali metod va usullari, topshiriqlarni murakkablik darajasiga ko‘ra tabaqalashtirish hamda o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ona tili darslarida turli darajadagi o‘quvchilar bilan ishlashning amaliy usullari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, ona tili, differensial ta’lim, individual yondashuv, tabaqalashtirilgan topshiriq, o‘quvchi faolligi, mustaqil fikrlash, ta’lim samaradorligi.

Abstract: This thesis highlights the organization of a differentiated approach in primary school native language lessons, taking into account students’ individual abilities, level of knowledge, interests, and learning pace. It analyzes the content and objectives of differentiated instruction, effective methods and techniques, the differentiation of tasks according to their level of difficulty, and the importance of this approach in developing students’ independent thinking. In addition, practical methods for working with students of different ability levels in native language lessons are presented.

Keywords: primary education, native language, differentiated instruction, individual approach, differentiated tasks, student engagement, independent thinking, learning effectiveness.

Аннотация: В данном тезисе освещаются вопросы организации дифференцированного подхода на уроках родного языка в начальных классах с учётом индивидуальных возможностей учащихся, уровня их знаний, интересов и темпа усвоения учебного материала. Проанализированы содержание и цели дифференцированного обучения, эффективные методы и приёмы, дифференциация заданий по степени сложности, а также значение данного подхода в развитии самостоятельного мышления учащихся. Кроме того, представлены практические методы работы с учащимися разного уровня подготовки на уроках родного языка.

Ключевые слова: начальное образование, родной язык, дифференцированное обучение, индивидуальный подход, дифференцированные задания, активность учащихся, самостоятельное мышление, эффективность обучения.

KIRISH.

Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim oldida turgan muhim vazifalardan biri o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishdan iborat. Differensial ta'lim — o'quvchilarning bilim darajasi, qobiliyati, qiziqishi va ta'limiy ehtiyojlaridagi farqlarni hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etish usulidir. Bunda ta'limning umumiy maqsadi saqlanib qoladi, biroq unga erishish uchun beriladigan topshiriq, yordam va metodlar o'quvchining imkoniyatiga qarab farqlanadi.

ASOSIY QISM.

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida differensial ishlashni tashkil etish, avvalo, o'quvchilarni chuqur o'rganishni talab qiladi. O'qituvchi o'quvchining qaysi mavzularni yaxshi o'zlashtirayotgani, qaysi ko'nikmalarda qiynalayotgani, mustaqil ishlash darajasi va topshiriqlarni bajarish tezligini muntazam kuzatib borishi kerak. Differensial ishlashning dastlabki bosqichi — diagnostika. Diagnostika orqali

o'quvchilarning boshlang'ich bilim darajasi aniqlanadi. Buning uchun qisqa testlar, og'zaki savol-javob, diktant, matn ustida ishlash, grammatik topshiriqlar va kuzatishlardan foydalanish mumkin. Olingan natijalar asosida o'qituvchi o'quvchilarga mos topshiriqlarni tanlaydi. O'quvchilarni shartli ravishda uch guruhga ajratib ishlash mumkin: yuqori darajadagi o'quvchilar — mavzuni tez va yaxshi o'zlashtiradigan, mustaqil fikrlay oladigan o'quvchilar; o'rta darajadagi o'quvchilar — asosiy bilim va ko'nikmalarga ega, biroq ayrim topshiriqlarni bajarishda yo'naltirishga ehtiyoj sezadigan o'quvchilar; qo'shimcha yordamga ehtiyoj sezadigan o'quvchilar — mavzuni o'zlashtirishda qiyinchilikka duch keladigan o'quvchilar. Bunday guruhlash doimiy emas, balki o'quvchining rivojlanishiga qarab o'zgarib borishi lozim. Ona tili darslarida topshiriqlarni murakkablik darajasiga ko'ra tabaqalashtirish samarali usullardan biridir. Masalan, "So'z turkumlari" mavzusida birinchi darajali topshiriqda o'quvchilar berilgan gaplardan otlarni topadi; ikkinchi darajada ot, sifat va fe'llarni ajratadi; uchinchi darajada esa berilgan so'zlardan foydalanib gaplar tuzadi va gapdagi so'z turkumlarini izohlaydi. Bunda barcha o'quvchilar bir xil mavzu ustida ishlaydi, ammo topshiriq murakkabligi ularning imkoniyatiga moslashadi. "Gap bo'laklari" mavzusida ham differensial topshiriqlardan foydalanish mumkin. Bir guruh o'quvchilar berilgan gapdan ega va kesimni topadi. Ikkinchi guruh gapning ikkinchi darajali bo'laklarini aniqlaydi. Yuqori darajadagi o'quvchilar esa gapni tahlil qilib, uning tuzilishini izohlaydi va shunga o'xshash gaplar tuzadi. Differensial topshiriqlar faqat yozma mashqlar bilan cheklanmasligi kerak. Ona tili darslarida "Aqliy hujum", "Klaster", "So'z top", "Kim tez va to'g'ri?", "Zanjir", "Davom ettir" kabi interfaol metodlardan ham foydalanish mumkin. O'qituvchi har bir metod doirasida o'quvchilarning imkoniyatlariga mos vazifalarni belgilaydi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar. Hozirgi ta'lim jarayonida elektron testlar yordamida o'quvchilarning bilim darajasi tezkor aniqlanadi. Natijaga ko'ra keyingi topshiriqlar murakkabligi belgilanadi. Juftlik va kichik guruhlarda ishlash

ham samarali hisoblanadi. Guruhlarga turli murakkablikdagi topshiriqlar berish orqali o'quvchilarning hamkorlikda ishlash ko'nikmalari rivojlantiriladi. O'qituvchi guruhlar faoliyatini kuzatib, kerakli vaqtda yo'naltiruvchi savollar va qo'shimcha tushuntirishlar beradi. Differensial ta'limda baholash jarayoniga ham alohida e'tibor qaratish zarur. O'quvchilarni faqat yakuniy natijasiga ko'ra emas, balki ularning individual rivojlanish dinamikasiga ko'ra ham rag'batlantirish muhim. Bu o'quvchida o'z kuchiga ishonchni shakllantiradi va ta'lim jarayonidagi faolligini oshiradi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf ona tili darslarida differensial ishlash o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish, ularning bilim va ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv orqali o'quvchilarning bilim darajasidagi farqlarni hisobga olgan holda har bir bola uchun qulay ta'lim muhiti yaratiladi. Differensial topshiriqlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, mustaqil fikrlash, o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda ifodalash, grammatik bilimlarni amaliyotda qo'llash kabi ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, ona tili fanida matn ustida ishlash, so'z va gaplarni tahlil qilish, imlo mashqlarini bajarish hamda ijodiy topshiriqlarni tashkil etishda tabaqalashtirilgan yondashuvdan foydalanish samarali natija beradi. Shu bois boshlang'ich sinf o'qituvchisi dars jarayonida har bir o'quvchining imkoniyati va ehtiyojini hisobga olishi, turli darajadagi topshiriqlardan foydalanishi va o'quvchilarni doimiy rivojlanishga yo'naltirishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. Boshlang'ich ta'lim bo'yicha davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlari.
3. Boshlang'ich sinflar uchun ona tili darsliklari va metodik qo'llanmalar.

4. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent.
5. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. — Toshkent.
6. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent